

Philip Pullman. (2017). *The book of dust: La belle sauvage*. Oxford: David Fickling Books. Isbn 978 08 575 6108 4, € 19,99, 560 blz.

Voorkant van het besproken boek (detail)

Aan de kant van de duivel Philip Pullmans *The Book of Dust*

'Blake said Milton was a true poet and of the Devil's party without knowing it. I am of the Devil's party and know it.' Deze woorden sprak auteur Philip Pullman, in een interview in 2002. Miltons zeventiende-eeuwse epische gedicht *Paradise Lost* gaat over de zondeval van de mens. Blake zag in *Paradise Lost* niet god, maar de duivel met zijn geweldige retoriek, energie, opstandigheid en kracht als de ware held. Pullman is niet antireligieus, maar keert zich wel fel tegen elke vorm van dogmatisch denken en fanatisme. Pullman gebruikte zowel *Paradise Lost* als Blakes *Songs of Innocence and Experience* als inspiratie voor zijn bejubelde en beruchte trilogie *His Dark Materials* (1995–2000). In de trilogie belanden de elfjarige Lyra en twaalfjarige Will in een kosmische oorlog en vervullen onbewust de rol van Adam en Eva – waarbij de onvermijdelijke val niet als een zonde wordt gezien. De geniale boeken weven een complex verhaal over de erfzonde, vrije wil en de triomf van de menselijke geest in het licht van religieuze onderdrukking. Dat klinkt niet direct als typische ingrediënten voor een

populaire boekenserie, maar Pullman is een meesterlijke verhalenverteller die jong en oud mee weet te slepen in deze complexe materie.

Equal

De fans hebben er twintig jaar op moeten wachten, maar eind 2017 verscheen eindelijk het eerste deel van een nieuwe trilogie van Pullmans hand, getiteld *The Book of Dust: La Belle Sauvage*. De serie is geen prequel of sequel, maar een 'equal' – de boeken staan náást *His Dark Materials*. In *La Belle Sauvage* volgen we de elfjarige Malcolm Polstead, wiens ouders een pub hebben naast de Theems in Oxford in een parallel universum. Als tijdens een winter, waarin het onophoudelijk regent, de krachten van wetenschap, religie en politiek beginnen te botsen en er een overstroming plaatsvindt, raken Malcolm, dienstmeisje Alice en baby Lyra verstrikt in de strijd. *La Belle Sauvage* zal Pullmans fans zeker niet teleurstellen, hoewel het de briljante voorganger nog niet helemaal weet te evenaren. Maar wij trouwe bewonderaars gaan ervan uit dat Pullman

in *La Belle Sauvage* de basis legt voor nog grotere hoogten in de volgende boeken.

La Belle Sauvage is opgedeeld in twee delen. Het eerste deel speelt zich af in Malcolms Oxford, en laat zien hoe langzaam een religieus, totalitair regime het alledaagse leven overneemt. Een van de meest nare beschrijvingen van religieus fanatisme – een thema dat vandaag nog actueler is dan bij publicatie van *His Dark Materials* – is wanneer op Malcolms school The League of Alexander wordt opgericht. Dit is een club waarin kinderen worden aangemoedigd om opstandige vrienden en familieleden te verraden, en die zich al snel ontwikkelt tot een geheime politie. Het eerste deel van het boek roept de sfeer op van de Koude Oorlog – inclusief een spannend spionageplot.

In het tweede deel van het boek vluchten Malcolm, Alice en Lyra voor het regime per boot over het overstromde Engeland, en betreden zij The Secret Commonwealth. Dit is een verwijzing naar Robert Kirks zeventiende-eeuwse verhalencollectie over een bovennatuur-

lijke wereld bevolkt door elfen en feeën. Ook leent Pullman hier van Edward Spencers epos *The Faerie Queene*. Dit gedicht is aan de ene kant een lofzang op Englands historie en cultuur, maar ook een morele en historische allegorie waarin een aantal deugden wordt uitgebeeld door verschillende ridders – die veel complexer in elkaar steken dan je zou verwachten bij een allegorie, en die alleen maar groeien door (pijnlijke) ervaringen en het maken van fouten. Thematiek die Pullman niet onbekend is.

De strijd tegen lezerscategorieën

Het groeien door ervaring en het niet bang zijn om jong en oud te confronteren met het beste én het slechtste van de mens, speelt ook mee in Pullmans visie op lezen en zijn lezerspubliek. In 2008 startte hij een campagne tegen een initiatief van uitgeverij om leeftijdscategorieën op jeugdboeken te vermelden. Pullman zegt niet te schrijven voor een bepaald publiek. Hij ziet zichzelf als een verhalenverteller op een plein waar iedereen die

voorbij wandelt welkom is om te blijven luisteren. Hij vindt dat het plaatsen van labels lezers kan buitensluiten en dat er daarbij geen rekening wordt gehouden met individuele verschillen tussen lezers. Pullman vindt dat het niet zo zou moeten zijn dat iedereen op een bepaalde leeftijd een bepaald boek zou moeten (kunnen) lezen. Bij het adviseren over literatuur moeten we een menselijke inschatting maken en het juiste boek voor de juiste persoon op het juiste moment weten te kiezen.

Het matchen van boeken en jongeren is wel een ingewikkeld vraagstuk, zeker in het onderwijs, waar leerdoelen in leesvaardigheid meespelen. In de recent verschenen *The Bloomsbury Introduction to Children's and Young Adult Literature* van Karen Coats komt het onderwerp van ontwikkelingsmodellen en het koppelen van dit soort modellen aan het kiezen van literatuur voor jongeren uitgebreid aan bod. Het boek is een aanrader – al was het maar vanwege de suggesties voor schrijf- en discussieopdrachten die Coats bij elk hoofdstuk geeft.

Wat hoe dan ook waardevol is om beter te kunnen inschatten welk young-adultboek passend is voor welke leerling, is om zelf dieper de literatuur in te duiken. Wie niet goed weet waar te beginnen in de overvloed aan young-adultboeken die uitkomt, kan gebruikmaken van handige zoekmachines zoals die van de Young Adult Library Association (YALSA) (<booklists.yalsa.net>) of de Data-Base of Award-Winning Children's Literature, opgezet door bibliothecaresse Lisa Bartle (<www.dawcl.com/instructions.html>). Hier kun je bekroonde kinder- en young-adultliteratuur filteren op genre, setting, historische periode, en ja – ook op *suggested age*. Waarbij Bartle zelf opmerkt dat de indelingen niet uit steen gehouwen zijn. Alle boeken die op de site staan, zijn volgens Bartle emotioneel en literair van hoog niveau, en de moeite van het lezen waard ongeacht je leeftijd en leesniveau. Pullman – die je uiteraard ook in deze lijsten gaat tegenkomen – zou er vast goedkeurend zijn hoofd bij knikken. ■

Eva Overman